

Εκπαιδευτήριο ΤΟ ΠΑΓΚΡΗΤΙΟΝ - ΓΥΜΝΑΣΙΟ

«Η ΠΟΛΥΜΟΡΦΙΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ»
ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΙΔΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Ανάπτυπο από τον τόμο
«ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ, ΣΤ', 2011-2012»

Για την εργασία συνεργάστηκαν οι μαθήτριες:

Ασλανίδη Ιωάννα,
Κώστα Ίνα,
Λιόντου Κωνσταντίνα,
Αντωνακάκη Ελένη,
Γιασσάκη Αιμιλία,
Εξαμιλιώτη Πανδώρα και
Ζιαμπάρα Ελένη.

Υπεύθυνη καθηγήτρια: Χριστιάνα Μαυρομάτη

Ιούνιος 2012

«Η ΠΟΛΥΜΟΡΦΙΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ»

ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΙΔΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Αρχή σοφίας η των ονομάτων επίσκεψις

Αντισθένης

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στις μέρες μας επικρατούν στη Γαλλία τρεις γλώσσες: η επίσημη ή αλλιώς γραπτή γαλλική γλώσσα, η απλή καθομιλουμένη και μία τρίτη, αυτή των οπτικοακουστικών μέσων. Χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτών των γλωσσών είναι ο πλούτος των ιδιωματικών εκφράσεων. Ένα μέρος από αυτές καταγράφει και αποδίδει στα ελληνικά αυτή η εργασία. Η μετάφραση χωρίζεται σε δύο μέρη: στην κατά λέξη μετάφραση –που αποτελεί και τη χιουμοριστική απόδοση στα ελληνικά- και στην ελεύθερη μετάφραση. Η ταξινόμηση έγινε με βάση τη λέξη-κλειδί της κάθε φράσης. Κάποιοι ιδιωματισμοί συνοδεύονται και από ένα σύντομο ιστορικό που δικαιολογεί απόλυτα τη χρήση τους, ανάλογα με την περίπτωση. Σε πολλές περιπτώσεις πάντως, ο αναγνώστης θα εντυπωσιαστεί από τον αριθμό των ταυτόσημων εκφράσεων ανάμεσα στις δύο γλώσσες, κάτι που οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στον ευρύ δανεισμό της Ελληνικής γλώσσας από τη Γαλλική.

«Ιδιωματισμός : κάθε έκφραση της οποίας η σημασία δεν προκύπτει από τον συνδυασμό των

σημασιών των λέξεων που την αποτελούν.»

ΑΘΛΗΜΑΤΑ – ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

- *Avoir une boule de billard* = το κεφάλι μου είναι γουλί (έχω μια μπάλα μπιλιάρδου)
- *Dévisser son billard* = πεθαίνω (ξεβιδώνω το μπιλιάρδο μου)

ΑΡΙΘΜΟΙ

La semaine des quatre jeudis = ποτέ (η εβδομάδα με τις τέσσερις Πέμπτες)

Η έκφραση αυτή εμφανίζεται στα τέλη του 15ου αιώνα με τη μορφή «η εβδομάδα με τις δύο Πέμπτες». Τον 16^ο αιώνα μετατρέπεται σε «εβδομάδα με τις τρεις Πέμπτες», πριν λάβει την τελική της μορφή τον 19^ο αιώνα. Η φράση αυτή περιγράφει μία εβδομάδα αδύνατη ή ανύπαρκτη. Χρησιμοποιείται επίσης για να περιγράψει μια εβδομάδα γεμάτη αργίες –γεγονός σχεδόν εξωπραγματικό.

- *Tourner sept fois sa langue dans sa bouche* = σκέφτομαι πριν μιλήσω (γυρίζω επτά φορές τη γλώσσα)

Se mettre sur son trente et un = ντύνομαι στην τρίχα, είμαι στην πένα (βάζω το νούμερο 31)

Δεν γνωρίζουμε την ακριβή προέλευση αυτής της έκφρασης. Ωστόσο, πολλές υποθέσεις έγιναν. Η πρώτη αφορά στον στρατό της Πρωσίας. Πρόκειται για την 31^η ημέρα ενός μήνα· ημερομηνία κατά την οποία οι στρατιώτες λάμβαναν ένα επίδομα. Εκείνη η ημέρα απαιτούσε επίσημο ένδυμα. Η δεύτερη ερμηνεία βασίζεται στο ρήμα «*se mettre sur*», που σημαίνει «*ντύνομαι*». Ο αριθμός 31 είναι απλώς αναγραμματισμός της λέξης «*trentain*», που σημαίνει ένα πολυτελές ύφασμα. Έτσι, λοιπόν, προέκυψε η φράση «*είμαι στην πένα*».

Tous les 36 du mois = σπάνια (κάθε 36 του μηνός)

ΖΩΑ

- *Des vieux rossignols en soldes* = παλιό εμπόρευμα σε έκπτωση (γέρικα αηδόνια σε έκπτωση)
- *Il a une maladie de renard* = ο κατά φαντασία ασθενής (έχει την αρρώστια της αλεπούς)

Un froid de canard = τσουχτερό κρύο (κρύο της πάπιας)

Αυτή η έκφραση αναφέρεται στο κυνήγι της πάπιας. Κάθε φθινόπωρο, αλλά και στις αρχές του χειμώνα, ξεκινάει η κυνηγετική περίοδος, πιο συγκεκριμένα το κυνήγι της πάπιας. Ο κυνηγός, για να πιάσει το θήραμά του, πρέπει να είναι σε επιφυλακή και να ξεχάσει το κρύο που φτάνει μέχρι το κόκαλο. Εξ ου και η φράση «*το κρύο της πάπιας*».

Acheter chat en sac = αγοράζω κάτι χωρίς να το εξετάσω (αγοράζω γάτα σε σακούλα)

Περιγράφει επιπόλαιες κινήσεις και απρόσεκτες αγορές. Αντίστοιχη ελληνική φράση : «αγοράζω γουρούνι στο σακί».

Devenir chèvre = θυμώνω (γίνομαι κατσικά)

Πρωτοεμφανίζεται το 17^ο αιώνα με τη σημασία «θυμώνω» και διαδέχεται τη φράση «*prendre la chèvre*» (=παίρνω την κατσίκα). Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την απότομη συμπεριφορά κάποιου, το θυμό και τα ξεσπάσματα βίας.

La montagne qui a accouché d'une souris = τα απογοητευτικά αποτελέσματα ενός φιλόδοξου σχεδίου (το βουνό που γέννησε ένα ποντίκι)

Η παραπάνω φράση χρησιμοποιείται όταν κάποια κυβέρνηση, είτε από την αριστερά είτε από τη δεξιά, υπόσχεται σημαντικές μεταρρυθμίσεις, με στόχο τη βελτίωση της οικονομίας της χώρας ή των θεσμικών οργάνων. Σύμφωνα με άλλη ερμηνεία, η φράση χρησιμοποιείται στην περίπτωση που μια αναφορά ή ένα βιβλίο –που υποτίθεται θα έκαναν εκρηκτικές αποκαλύψεις- αποδεικνύονται φιάσκο.

- *Ménager la chèvre et le chou* = Δεν παίρνω το μέρος κανενός (φροντίζω την κατσίκα και το λάχανο)
- *Coq-à-l'âne* = λέω ασυναρτησίες / άρες μάρες κουκουνάρες (από τον κόκορα στον γάιδαρο)
- *Avoir des œufs de fourmi dans les mollets* = δεν ησυχάζω (έχω μυρμηγκια στα πόδια)
- *Comme un chien battu* = σαν βρεγμένη γάτα (σαν χτυπημένος σκύλος)
- *Couper les cheveux en quatre* = ψάχνω ψύλλους στ'άχυρα (κόβω τα μαλλιά στα τέσσερα)
- *L'ours a peur du passant et le passant de l'ours* = φοβάται ο Γιάννης το θηρίο και το θηρίο το Γιάννη (φοβάται η αρκούδα τον περαστικό και ο περαστικός την αρκούδα)
- *Mieux vaut moineau en cage que poule d'eau qui nage* = κάλλιο πέντε και στο χέρι παρά δέκα και καρτέρι (καλύτερα σπουργίτι σε κλουβί παρά πτηνό που κολυμπά)
- *Quand le chat n'est pas là, les souris dansent* = όταν λείπει η γάτα, χορεύουν τα ποντίκια

Parler français comme une vache espagnole = μιλάω άσχημα τα Γαλλικά (μιλάω Γαλλικά σαν ισπανική αγελάδα)

Σημαίνει ότι κάποιος δεν μιλάει καλά Γαλλικά. Το επίθετο «*espagnole*» (=ισπανική) χρησιμοποιείται γιατί είναι γνωστό ότι οι περιοχές της Ισπανίας, που συνορεύουν με τη Γαλλία, δεν φημίζονται για την άριστη γνώση της Γαλλικής γλώσσας.

Bouffer du lion = είμαι επιθετικός (καταβροχθίζω λιοντάρι)

Το λιοντάρι θεωρείται ως ένα ευγενές ζώο, δυνατό, θαρραλέο, αλλά επίσης επιθετικό και σκληρό. Είναι προικισμένο με πολλή ενέργεια και με ένα άσβεστο μαχητικό πνεύμα. Αυτή η παροιμιώδης έκφραση περιγράφει κάποιον ο οποίος έχει μία ασυνήθιστα ισχυρή και ταυτόχρονα επιθετική προσωπικότητα.

Il n'y avait pas un chat = δεν υπήρχε άνθρωπος (δεν υπήρχε γάτα)

ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕΣΑ

Être charrette = με πιέζει ο χρόνος (είμαι κάρο)

ΡΟΥΧΑ

- *Parler à son bonnet* = μιλάω μόνος μου (μιλάω στο σκούφο μου)

C'est gros jean qui en remonte à son curé = έλα παππού μου να σου δείξω τ'αμπελοχώραφά σου (ένα φαρδύ τζιν που βοηθάει στη θεραπεία)

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

être le bec dans l'eau = κάθομαι σε αναμμένα κάρβουνα (είμαι το ράμφος στο νερό)

Ο όρος αυτός εμφανίστηκε για πρώτη φορά τον 16^ο αιώνα, για να περιγράψει ψεύτικες ελπίδες και υποσχέσεις. Από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα, χρησιμοποιείται κυρίως για να περιγράψει έναν άνθρωπο απογοητευμένο από τα πάντα και τους πάντες.

On n'en a eu ni vent ni nouvelles = ούτε φωνή, ούτε ακρόαση (δεν είχαμε ούτε άνεμο, ούτε νέα)

ΣΩΜΑ

- *Avoir les bras à la retourne* = είμαι τεμπέλης (γυρίζω τα χέρια)
- *Si on lui pressait le nez, il en sortirait du lait* = είναι πολύ νέος, για να καυχιέται (εάν πιέζαμε τη μύτη του, θα έβγαζε γάλα)
- *Il y a un cadavre entre eux* = η διένεξη (υπάρχει ένα πτώμα ανάμεσά τους)
- *Porter le bras en écharpe* = είμαι αργόσχολος (δένω τα χέρια)
- *Avoir un cheveu sur la langue* = ψευδίζω (έχω μια τρίχα στη γλώσσα)
- *En avoir plein la bouche* = μιλώ χωρίς να σταματώ (έχω γεμάτο το στόμα)
- *Avoir la bosse des maths* = έχω το δαιμόνιο των μαθηματικών (έχω την καμπούρα των μαθηματικών)
- *Avoir mal aux cheveux* = έχω πονοκέφαλο, επειδή ήπια πολύ (πονάω στα μαλλιά)
- *En avoir plein le dos* = βαρέθηκα (έχω γεμάτη την πλάτη)
- *Rougir jusqu'au blanc des yeux* = κοκκινίζω ως τα αυτιά (κοκκινίζω ως τα μάτια)
- *Rouler sa bosse* = είμαι πολυταξιδεμένος / την έχω ζήσει τη ζωούλα μου (περιφέρω την καμπούρα μου)
- *Avoir de la veine* = είμαι τυχερός (έχω φλέβα)
- *Avoir les quatre pieds blancs* = είμαι καλομαθημένος (έχω τέσσερα πόδια άσπρα)
- *Avoir bon pied, bon œil* = κρατιέμαι καλά (έχω καλό πόδι, καλό μάτι)
- *Dormir sur les deux oreilles* = κοιμάμαι ξέγνοιαστος (κοιμάμαι πάνω σε δύο αυτιά)

- *Avoir des doigts de fée* = είμαι αδέξιος (έχω δάκτυλα νεράιδας)
- *À vue de nez* = με το μάτι / περίπου (με τη μύτη)
- *Ne dormir qu'un œil* = λαγοκοιμάμαι (κοιμάμαι με ένα μάτι)

Traîner sa vieille carcasse = κινούμαι με δυσκολία (σέρνω τον γέρικο σκελετό μου)

ΤΕΧΝΕΣ

- *Accordez vos violons* = συμφωνήστε (κουρδίστε τα βιολιά σας)
- *C'est tout un poème* = είναι περίεργο άτομο (είναι ένα ποίημα)
- *Monter sur les planches* = γίνομαι ηθοποιός (ανεβαίνω στο σανίδι)

Des baguettes de tambour = έχω ίσια μαλλιά (μπαγκέτες ταμπούρλου)

ΦΑΓΗΤΑ - ΦΡΟΥΤΑ

- *Haute comme trois pommes* = πολύ κοντή (ψηλή όπως τρία μήλα)
- *Être chocolat* = μένω με την όρεξη (είμαι σοκολάτα)
- *Avoir des côtelettes* = με χειροκροτούν με ενθουσιασμό (έχω παϊδάκια)
- *Pédaler dans le yaourt* = πελαγώνω (κάνω ποδήλατο μέσα στο γιαούρτι)
- *Avoir du persil* = είναι αστείο (έχω μαϊντανό)
- *Plein comme un œuf* = τύφλα στο μεθύσι (γεμάτος σαν ένα αυγό)
- *Du jus de chaussette* = κακός καφές (χυμός κάλτσας)
- *Ce n'est pas mes oignons* = δεν με αφορά (δεν είναι τα κρεμμύδια μου)
- *De la même farine* = ίδιου ύφους (από το ίδιο αλεύρι)
- *Faire de quelque chose un fromage* = δίνω μεγάλη σημασία σε κάτι (κάνω από κάτι τυρί)
- *Avoir la frite* = είμαι σε φόρμα (έχω την πατάτα)
- *C'est du gâteau* = είναι εύκολο (είναι γλυκό)
- *Avoir du pain sur la planche* = έχω πολλή δουλειά (έχω ψωμί πάνω στη σανίδα)
- *Trouver un bon fromage* = βρίσκω μια θέση λαχείο (βρίσκω ένα νόστιμο τυρί)
- *Mi-figue, mi-raisin* = ούτε κρύο, ούτε ζέστη (μισό σύκο, μισό σταφύλι)
- *Monter comme une soupe au lait* = ξεσπάω / βράζω από οργή (γίνομαι σαν τη σούπα στο γάλα)
- *Tant de bruit pour une omelette* = πολύ κακό για το τίποτα (τόσος θόρυβος για μία ομελέτα)
- *S'embarquer sans biscuit* = πάω ξυπόλυτος στ'αγκάθια (επιβιβάζομαι χωρίς μπισκότα)

Faire son beurre = πλουτίζω (κάνω βούτυρο)

ΦΥΤΑ

Conter fleurette = φλερτάρω (διηγούμαι λουλουδάκια)

Η φράση χρονολογείται από το 16^ο αιώνα. Το ρήμα *φλερτάρω* σήμαινε *λέω σαχλαμάρες*. Η λέξη *fleurette* σήμαινε *μικροπράγματα* και *ποδόγυρος*. Για το λόγο αυτό, η φράση χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιο «ελαφρύ» συναίσθημα ή μια ερωτική σχέση.

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΙΔΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΦΡΑΣΕΙΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΕΣ ΣΤΑ ΓΑΛΛΙΚΑ

- *Αβρόχοις ποσίν* = à pied sec
- *Αγάλι αγάλι γίνεται η αγουρίδα μέλι* = petit à petit l'oiseau fait son nid
- *Ανεμομαζώματα, διαβολοσκορπίσματα* = ce qui vient de la flûte s'en va par le tambour
- *Απ'έξω κούκλα, από μέσα πανούκλα* = une tête de seigneur et un corps de gueux
- *Αρχή άνδρα δείκνυσι* = l'office dénote quel est l'homme
- *Βουνό με βουνό δεν σμίγει* = les hommes se rencontrent, les montagnes non
- *Δεν γίνεται και η πίτα ολόκληρη και ο σκύλος χορτάτος* = on ne fait pas d'omelette sans casser les œufs
- *Δεν έχω μπέσα* = n'avoir ni foi, ni loi
- *Δίνω τα παπούτσια στο χέρι* = donner à quelqu'un son sac et ses quilles
- *Είδα τον ουρανό σφοντύλι* = voir trente-six chandelles
- *Είμαι απένταρος* = être dans la purée
- *Είπε ο γάιδαρος τον πετεινό κεφάλια* = le four appelle le moulin brûlé
- *Ήλιος και βροχή, παντρεύονται οι φτωχοί* = le diable bat sa femme et marie sa fille
- *Κάθε πέρυσι και καλύτερα* = l'an passé est toujours le meilleur
- *Κακό σκυλί, ψόφο δεν έχει* = mauvaise herbe pousse vite, ne meurt pas
- *Κάλλιο γαιδουρόδενε, παρά γαιδουρογύρευε* = il vaut mieux tenir que courir
- *Καλομελέτα κι έρχεται* = le bonheur vient quand on l'appelle
- *Κατά μάνα, κατά κύρη* = tel père, tel fils
- *Κοίτα να δεις* = regarde voir
- *Κοιτάζω την πάρτη μου, παίρνω τη μερίδα του λέοντος* = tirer la couverture de son côté
- *Λείπει ο Μάρτης από τη Σαρακοστή* = arriver comme mars en carême
- *Μ'όποιον δάσκαλο καθίσεις, τέτοια γράμματα θα μάθεις* = tel maître, tel valet
- *Να μη βασκαθείτε !* = Dieu vous préserve du mauvais œil !
- *Όποιος βιάζεται, σκοντάφτει* = qui se hâte trop, se fourvoie

- *Όποιος έχει τη μύγα, μυγιάζεται* = qui se sent morveux, se mouche
 - *Πάρ'τον στο γάμο σου να σου πει και του χρόνου* = faire des compliments hors de saison
 - *Σαν βρεγμένη γάτα* = comme un chien battu
 - *Τα πολλά λόγια είναι φτώχεια* = grands plaid, petits faits
 - *Τα ράσα δεν κάνουν τον παπά* = l'habit ne fait pas le moine
 - *Το χωριάτη κάνεις φίλο, βάστα και μεγάλο ξύλο* = il n'est danger que de vilain
 - *Τού τα βγάζω με το τσιγκέλι* = tirer le vers du nez
 - *Τσάκα – τσάκα, ταχύτατα* = en cinq sec
 - *Χρεοκοπώ* = faire un trou à la lune
- Ψέλνω τον εξάψαλμο* = chanter sa gamme

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

«*Dictionnaire des gallicismes* », Lycée Léonin, Athènes 1986

«*Dictionnaire français-grec* », éditions Librairie Kauffmann, Athènes 1995

Agnès Pierron, « *Dictionnaire des expressions populaires* », éditions Marabout, Paris 1999

Γ. Μπαμπινιώτη, «*Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*», Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα 1998